

چکیده طرح های پژوهشی پایان یافته (۳)

عنوان طرح:

الف - مقایسه تحلیلی واژه های کتاب فارسی اول دبستان سال ۸۰ با کتاب
آلمانی کلاس اول (Bunte fibel) حوزه های معنایی مشابه

مجری طرح: گلرخ سعیدنیا

ناظر: دکتر شهین نعمت زاده

سفارش دهنده: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و دانشگاه الزهرا

مقدمه

این تحقیق از مجموعه تحقیقات موردی طرح شناسایی واژگان پایه دوره ابتدایی است که با مدیریت سرکارخانم دکتر شهین نعمت زاده و با همکاری مشترک سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و دانشگاه الزهرا (س) در حال اجرا است. پژوهشگر، پس از استخراج واژه های مشابه در

حوزه‌های معنایی تعیین شده، دریافت که کتاب فارسی پایه اول با ۱۱۰ صفحه از حوزه‌های معنایی کمتری نسبت به کتاب مشابه آلمانی با ۸۰ صفحه استفاده کرده است. در این بررسی، واژه‌ها بر اساس حوزه‌های معنایی طبقه‌بندی شده‌اند تا مطالعه تطبیقی صورت گیرد.

روش کار

در پی طرح شناسایی واژگان پایه دانش آموزان ایرانی در دوره ابتدایی به عنوان طرح اصلی، کار این تحقیق به عنوان زیرمجموعه‌ای از طرح، بر پایه استخراج واژه‌های به کار رفته در کتاب درسی پایه اول آلمانی قرار گرفت. با استفاده از پژوهش‌های دیگری که در چارچوب همین طرح در زمینه حوزه‌های معنایی اسم انجام گرفته بود واژه‌های استخراج شده از نظر معنایی سازمان‌بندی شدند تا امکان مقایسه دقیق و معنی‌دار فراهم آید.

برای شروع کار ابتدا واژه‌های کتاب آلمانی استخراج شد و بر اساس حوزه‌های معنایی تعیین شده در واژه‌برگه‌های سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی قرار داده شد و تعلق واژه به بخش‌های خواننداری، شنیداری، گفتاری، نوشتاری نیز مشخص شد. پس از آن واژه‌های فارسی پایه اول سال ۸۰ در حوزه‌های معنایی مشابه قرار گرفت. آنگاه مقایسه‌ای تحلیلی بر روی واژه‌های استخراج شده هر دو کتاب، صورت گرفت.

نتیجه‌گیری

بعد از استخراج واژه‌های کتاب پایه اول آلمانی و مقایسه آن با واژه‌های کتاب فارسی پایه اول کشور خودمان، این سؤال برایم مطرح شد که آیا واژه‌ها سهواً در کتاب فارسی به کار برده شده یا عمدی در کار بوده است، چرا که واژه‌های این نوع کتابها باید اولاً توزیع معنی‌داری داشته باشد، ثانیاً از واژه‌های آشنا و نزدیک به زندگی کودک انتخاب شوند. در ۸۰ صفحه کتاب آلمانی توانستم ذیل حوزه‌های معنایی شناسایی شده واژه پیدا کنم. اما متأسفانه بی‌نظمی شدیدی در این ارتباط در کتاب فارسی دیدم. همه جا واژه فدای متن‌های ضعیف آموزش شده است. به مهارت نوشتاری بیش از حد توجه شده بود و مهارت‌های شنیداری، گفتاری، خواننداری نادیده گرفته شده بود.

یادداشت

در حوزه معنایی اسامی خویشاوندی در کتاب فارسی گونه رسمی واژه پدر به همراه گونه غیر رسمی آن یعنی 'بابا' آمده است، در حالی که فقط گونه رسمی واژه 'مادر' ذکر شده است. در کتاب آلمانی در همین حوزه واژه 'مادربزرگ' وجود دارد که در کتاب فارسی نیامده است، در حالی که مادربزرگ می‌توانست بیاید و قصه‌ای بگوید.

در حوزه معنایی اعضای بدن در کتاب فارسی پایه اول واژه‌های مربوط به اعضای اصلی و قابل رویت مثل سر، بینی، چشم و گوش که در کتاب آلمانی آمده است به چشم نمی‌خورد، اما به خاطر آموزش نشانه 'ث' واژه 'گله' وارد شده است.

در حوزه معنایی رنگ، فقط دو رنگ سفید و زرد آورده شده است، در حالی که در کتاب آلمانی پنج رنگ واژه معرفی شده است. بی‌مناسبت نبود که سه رنگ پرچم کشورمان، مورد استفاده قرار می‌گرفت، یا در چهار درس زیبا و خاطره‌انگیز، فصل‌ها، رنگ واژه 'زرد' در فصل پائیز، سفید در فصل زمستان و 'سبز' در فصل‌های بهار و تابستان به کار می‌رفتند.

ب- تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از دیدگاه فرهنگ کار و آموزش

فناوری

مجری: مجید فرشاد

ناظر: عادل یغما

سفارش دهنده: مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوریهای آموزشی

چکیده

در این تحقیق ۲۷ عنوان کتاب درسی دوره ابتدایی از دیدگاه فرهنگ کار و آموزش فناوری، تحلیل محتوا شدند. روش بررسی بدین ترتیب بود که بر اساس زمینه‌های فرهنگ کار و آموزش فناوری به عنوان دو مقوله اساسی تحقیق شاخص‌هایی تهیه شد. به علاوه، از الگوی مریل نیز برای تعیین نوع موضوعات و سطوح عملکرد آنها استفاده گردید. روایی شاخص‌ها توسط متخصصان ذیربط و ناظر طرح تأیید گردید و ضریب پایایی آن‌ها با استفاده از روش‌های آماری مشخص شد. داده‌های مورد نیاز از اسناد و مدارک و نتایج تحلیل محتوا استخراج شد و با استفاده از روش کیفی

تجزیه و تحلیل گردید. به علاوه برای مقایسه کتاب‌ها با یکدیگر و تعیین رتبه و گروه آن‌ها، معیارهایی در نظر گرفته شد و به کتاب‌های دارای امتیاز، رتبه‌ای اختصاص یافت.

نتایج پژوهش نشان داده است که شاخص‌های فرهنگ کار و آموزش فناوری در همه کتاب‌ها به شکل مفاهیم و در سطح عملکرد یادآوری به کار رفته است. شاخص‌های فرهنگ کار در ۱۴ عنوان از کتاب‌ها به صورت روش کار و در سطح عملکرد کاربرد استفاده شده است. این کتاب‌ها از لحاظ میزان استفاده از شاخص‌های فرهنگ کار در رتبه‌های ۱ تا ۱۴ طبقه‌بندی گردیده و فقط در دو کتاب (فارسی و علوم تجربی پنجم) شاخص‌هایی با سطح عملکرد کشف یا ابداع مشاهده شده است.

شاخص‌های آموزش فناوری در ۱۵ عنوان کتاب به شکل روش کار و در سطح عملکرد کاربرد مشاهده شده و آنها را از لحاظ میزان استفاده از شاخص‌های فرهنگ کار در رتبه ۱ تا ۱۵ قرار داده است. در این مقوله، شاخص‌هایی با سطح عملکرد کشف یا ابداع در ۱۰ کتاب به کار رفته است.

نتایج پژوهش نشان داده که از شاخص‌های فرهنگ کار در کتاب‌های ریاضی پایه‌های اول، دوم و پنجم، فارسی اول و تعلیمات اجتماعی چهارم نسبت به سایر کتاب‌ها بیشتر استفاده شده است و از شاخص‌های آموزش فناوری در کتاب‌های علوم اول تا چهارم و تعلیمات اجتماعی سوم نسبت به بقیه کتاب‌ها بیشتر استفاده شده است.

در همه کتاب‌های فارسی دوره دبستان بیشترین مصادیق براساس شاخص معرفی حرف و مشاغل در مقوله فرهنگ کار، مشاهده شده و در مقوله آموزش فناوری شاخص محصول فناوری بیشترین مصادیق را به خود اختصاص داده است.

در کتاب‌های ریاضی دوره دبستان، بیشترین مصادیق در مقوله فرهنگ کار، درباره شاخص پرورش استعداد به صورت روش کار و در سطح عملکرد کاربرد و در مقوله آموزش فناوری براساس شاخص محصول فناوری به شکل مفاهیم، مشاهده شده است. در مجموع، کتاب‌های ریاضی دوره دبستان، به سبب استفاده از مصادیق متعدد براساس شاخص‌های هر دو مقوله فرهنگ کار و آموزش فناوری، به استثنای کتاب ریاضی اول که در مقوله آموزش فناوری مشمول رتبه‌بندی نشده، بقیه در رتبه‌های متفاوت قرار گرفته‌اند.

کاربرد شاخص‌های کاوشگری و تحقیق و مهارت‌های حل مسئله و طراحی و ساخت اشیا با مصادیقی در موضوع روش کار و تعدادی در سطح عملکرد کاربرد و کشف یا ابداع، از ویژگی‌های کتاب‌های علوم تجربی دوره دبستان در مقوله آموزش فناوری محسوب شده و رتبه‌هایی به آنها (به

استثنای علوم تجربی پنجم) اختصاص داده شده است. به استثنای علوم تجربی پنجم، این کتاب‌ها در مقوله فرهنگ کار در گروه کتاب‌ها حد نصاب امتیاز لازم را برای رتبه‌بندی نداشته و در گروه کتاب‌های بدون امتیاز قرار گرفته‌اند.

شاخص فناوری اطلاع‌رسانی و ارتباطات در مقوله آموزش فناوری، از جمله شاخص‌هایی است که در کتاب‌های تعلیمات اجتماعی چهارم و پنجم مفاهیمی در باره آن به کار رفته است. به استثنای کتاب تعلیمات اجتماعی پنجم که در مقوله آموزش فناوری در گروه کتاب‌های بدون امتیاز قرار دارد، کتاب‌های تعلیمات اجتماعی سوم و چهارم رتبه‌هایی را هر دو مقوله به خود اختصاص داده‌اند.

در همه کتاب‌های دوره دبستان، شاخص‌های تجلیل از مقام کارگران و اخلاق و وجدان کار در مقوله فرهنگ کار و اهمیت فناوری در مقوله آموزش فناوری، از یک تا سه بار مشاهده شده‌اند.